

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag

Abonnementsprijs : 300 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Beheer en Redactie : Mr René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen.

Een ontwerp van Internationaal Verdrag betreffende Jurisdictie in zake Verkoopcontracten van goederen

42e Conferentie van "International Law Association" te Praag 1947

Het Onderzoekscomité voor wetsconflicten der International Law Association (bestaande uit HH. Alten, Bagge, Claghton, Scott, Giannini, Geux, Julliot de la Morandière, Loder, Neumeyer en Ussing), heeft een ontwerp van verdrag uitgewerkt over de kwestie der jurisdictie in zake verkoop van lichamelijke roerende goederen. De tekst ervan, zoals hij door de Conferentie, gehouden te Praag, na discussie werd goedgekeurd, wordt hieronder medegedeeld.

Het vraagstuk is van belang omdat de bevoegdheid bijna altijd in nauw verband zal zijn met de wet die het contract zal beheersen, zodat in vele gevallen de gehele draagwijdte der verkoopovereenkomst zelf zal afhangen van het feit of de ene of de andere wet toepasselijk zal zijn.

Het Instituut van Rome heeft als taak de volledige unificatie van het privaats internationaal recht te bewerken, maar, in afwachting, dient er op dit punt zonder verwijl een meest passende en algemene regel gevonden te worden. Een tweede reden die tot deze studie aanleiding geeft, bestaat erin dat, terwijl in een zelfde staat de definitieve uitspraak over een geschil tussen koper en verkoper kracht van het gewijsde heeft, het van de andere kant, op internationaal gebied, mogelijk zal zijn de zaak in een ander land te hernemen. De koper kan also de verkoper dagvaarden daar waar hij de wetgeving als voordelig voor zijn eis aanziet, terwijl de verkoper belang zal hebben op hetzelfde ogenblik zijn koper voor een rechtbank van een ander land te dagen. Tenslotte kunnen de beslissingen tegenstrijdig worden. Om dit te voorkomen bestaat er slechts één middel : de keuze aan de contracterende partijen te ontnemen.

Een overzicht der voornaamste bestaande regels

van bevoegdheid leidt tot de volgende vaststellingen. In sommige landen verklaren de rechtbanken zich bevoegd wanneer de verweerder in het land verblijft, zelfs toevallig en tijdelijk, derwijze dat hij aldaar de dagvaarding heeft ontvangen. In andere landen vindt de wet een grond van bevoegdheid in het feit, dat een der partijen er enig eigendom bezit, of in het land zaken voert. Zulke gronden stroken weinig met de werkelijkheid, vermits zulke verweerder het land voor goed kan verlaten of er slechts een zeer klein actief kan behouden.

Maar meestal nemen de wetgevingen aan, dat de zaak mag ingeleid worden vóór de rechtbank der plaats waar de verweerder zijn woonst heeft en niet alleen waar hij slechts toevallig of tijdelijk vertoeft.

Een ander begrip zou ook als richtlijn kunnen dienen : de rechtbank kiezen der plaats waar de bewijzen voorhanden zijn. Zo denkt men aan de rechtbank der plaats waar het verkoopcontract gesloten wordt of waar het moet uitgevoerd worden; daar zal het zijn dat meest altijd de bewijzen te vinden zijn.

Het criterium is nochtans vatbaar voor kritiek. In handelsverkoop « inter absentes » zal de plaats der vorming van de verkoop soms van het louter toeval afhangen en, wordt de eis gesteund op de niet-uitvoering van de verkoop, dan heeft de plaats der voorziene uitvoering niet het minste belang meer.

Meer gewicht moet gehecht worden aan de plaats waar het vonnis kan uitgevoerd worden, doch ook hier, zolang een zelfde vonnis niet in alle landen kan uitgevoerd worden, mag deze regel niet weerhouden worden. Een feit is stellig : het land waar genoeg actief te vinden is, dat voor beslag vatbaar

kan worden, is het best geschikt om de bevoegdheid der rechtbanken te bepalen.

Wanneer het gaat over het beslag op een schip, zal het « Forum arresti » de bevoegdheid volledig rechtvaardigen, maar de algemene toepassing van het principieel op alle handelsverkoop zou soms ondoeltreffend zijn telkenmale dat de waarde der aangegane goederen zonder betekenis is.

Ten laatste komt nog in aanmerking: de bevoegdheid volgt de nationale plaatselijke wet van het verkoopcontract zelf.

Het voordeel van deze keuze is dat de rechtbank vóór dewelke het geschil gebracht wordt, haar nationale wet zal dienen toe te passen en zich niet zal te bekommeren hebben om vreemde wetgevingen. Nochtans kan de plaats waar de verweerder zijn gewone woonst heeft gevestigd, niet ter zijde worden gelaten. In een ontwerp van verdrag betreffende de wet die de verkoopcontracten van roerende goederen beheerst, heeft de Conventie van Den Haag het volgende vastgesteld. De partijen mogen duidelijk de bevoegdheid voorzien in de overeenkomst; wordt hun inzicht niet duidelijk genoeg uitgedrukt, of hebben ze niets voorzien, dan wordt het contract beheerst door de nationale en plaatselijke wet van het land waar de verkoper zijn gewone woonst heeft op het ogenblik dat hij de bestelling ontvangen heeft. In geval de bestelling ontvangen wordt door een bijhuis van de verkoper, zal de wet der plaats waar het bijhuis gevestigd is, van toepassing zijn. Nochtans is het contract onderworpen aan de wet der plaats waar de koper zijn gewoonlijke vestiging heeft of waar hij het huis bezit waarvan de bestelling uitgaat, wanneer het in dit land is dat de bestelling ontvangen werd door de verkoper, zijn vertegenwoordiger, agent of handelsreiziger. Zoals men ziet, neemt in dit ontwerp het begrip verblijfplaats een voornaam plaats, in, doch er dient wel te worden verstaan dat de verblijfplaats van verkoper of koper zal afhangen, onder zekere omstandigheden, van de plaats waar de bestelling ontvangen wordt. Het kan dus gebeuren dat de toe te passen wet niet deze is van het land in hetwelk verweerder zijn gewone verblijfplaats heeft, en alzo verdwijnt de kans het vonnis uit te voeren op de goederen van verweerder in zijn verblijfplaats. Het verslag van het Comité van I.L.A. vraagt zich daarom af of het te wensen is de kwestie der jurisdictie zo eng te verbinden aan deze van de wet toepasselijk op het geheel contract.

De regel der bevoegdheid van het land waar verweerder zijn verblijfplaats heeft, werd principieel als basis aangenomen in een groot aantal internationale verdragen en namelijk in de Foreign Judgments Act 1933, van Groot-Brittannië. Het grondbeginsel zou dus moeten zijn: de enige bevoegdheid te erkennen van het land waar verweerder zijn gewoonlijke verblijfplaats heeft, of indien de bestelling gegeven of ontvangen werd door een bijhuis van verweerder, daar waar dit bijhuis gelegen is. Maar alweder zijn dan alle moeilijkheden toch door deze oplossing niet uitgeschakeld.

Inderdaad, het verkoopcontract kan aanleiding geven tot een eis vanwege verkoper en koper. Luidens de fundamentele regels zouden er twee recht-

banken van twee verschillende landen bevoegdheid hebben om over het geschil uit te spreken. Zulke toestand is dus te vermijden door een bepaling waardoor, indien een geding ingeleid is voor een bevoegde rechtbank, geen andere eis voor een rechtbank van een ander land mag ingeleid worden. Hier kan men opnieuw opmerken dat de partij die, de tweede, haar eis inleidt, soms de mogelijkheid verliezen zal het vonnis uit te voeren op de goederen van zijn tegenstrever. Billijkheidshalve zal te voorzien zijn dat de partij die eerst de eis ingeleid heeft, de samenvoeging harer zaak met deze die de andere partij voor een andere rechtbank zou ingeleid hebben, mag aanvragen op voorwaarde dat zij een waarborg zou verstrekken om de uitvoering ener desgebeurlijke veroordeling te verzekeren, voor het geval haar tegenstrever het proces zou winnen. Zelfde maatregel zou getroffen worden wanneer over de zaak, die eerst ingeleid werd, reeds een definitief vonnis werd geveld.

Dit zijn de gegevens in het licht van dewelke het Comité van I.L.A. zijn ontwerp heeft opgesteld, om als grondslag te dienen van een Internationaal Verdrag betreffende Jurisdictie in zake verkoop van lichamelijke roerende goederen.

Hier volgt de tekst:

Art. 1.

Het verdrag zal toepasselijk zijn op de jurisdictie voor de geschillen betreffende contracten van verkoop van lichamelijke roerende goederen met uitzondering van geregistreerde schepen, zeeschepen en luchtvaartuigen en ook van verkopen door de gerechtelijke macht bevolen, of in de loop van uitvoeringen.

Art. 2.

Wanneer de partijen het land van jurisdictie aangeduid hebben, zullen de rechtbanken van dit land bevoegd zijn.

Deze aanduiding zal uitdrukkelijk opgegeven worden of zomete duidelijk uit het contract blijken.

Art. 3.

Bij gebrek aan zulke aanduiding zal de bevoegdheid gegeven worden aan de rechtbanken van het land, waar, op het ogenblik der vorming van de overeenkomst, of van de inleiding van de eis, de verweerder zijn gewoonlijke verblijfplaats heeft, of, indien de bestelling aangaande de verkoop gedaan of ontvangen werd door een huis van de verweerder, waar dit huis gevestigd is.

Art. 4.

Niettegenstaande de beschikkingen van artikelen 2 en 3, indien, op verzoek van de aanlegger, de goederen behorende tot de verweerder, in beslag werden genomen als waarborg voor de eis, zullen de rechtbanken van het land waar het beslag gelegd werd, bevoegd zijn. Indien nochtans de verweerder een voldoende waarborg geeft in de plaats van de onder beslag gelegde goederen, ten einde de uitvoering van alle vonnissen in de zaak te verzekeren, zullen die rechtbanken bevoegd zijn, die bevoegdheid hebben volgens artikelen 2 en 3.

Art. 5.

In geval in de rechtsvordering vóór een rechtbank die geen bevoegdheid heeft, luidens artikelen 2, 3 of 4, een verweerder vrijwillig verschijnt anders dan om de handlichting van het beslag over de inbeslaggenomen of met beslag bedreigde goederen te vragen of om de bevoegdheid te betwisten, zal hij aangezien worden zich te hebben neergelegd bij de bevoegdheid dezer rechtbank.

Art. 6.

De rechtbanken die bevoegd zijn bij toepassing van het voorgaand artikel, zullen ook bevoegd zijn om te beslissen over de tegeneis in de eerste ingeleide zaak, alsook over betwistingen spruitende uit dezelfde verkoopsovereenkomsten, ingeleid hetzij door koper of verkoper. Zijn er verschillende verweerders tegen de eis, zal de rechtbank van de plaats waar het geding tegen één der verweerders eerst is ingeleid, bevoegd zijn ten opzichte van de andere verweerders.

Art. 7.

Wanneer bij toepassing van voorgaande artikelen, de rechtbanken van een zeker land bevoegd zijn om

over de geschillen erin bepaald te oordelen, zullen, indien de eis vóór hen wordt ingeleid, de rechtbanken van een ander land die luidens hun nationale wetgeving anders bevoegd zouden zijn om dergelijke zaak te beslechten, weigeren te vonnissen indien de eis daar ingeleid is, zulks op verzoek van de partij tegen dewelke het geding ingeleid wordt.

Deze regel is nochtans niet van toepassing daar waar een eis gesteld wordt zoals voorzien in artikel 6, par. 1, tegen de aanlegger, tenzij de aanlegger voldoende zekerheid geeft om te dienen voor de uitvoering van een vonnis geveld in het voordeel van de tegenpartij.

Art. 8.

Bovenstaande regels kunnen in zakere landen miskend worden, indien zij indruisen tegen de openbare orde van gezegd land.

* * *

Dit ontwerp zal aan de Nederlandse regering overhandigd worden om aan de Conventie van Den Haag te worden voorgelegd.

Charles BOELENs,
Advocaat te Antwerpen.

RECHTSPRAAK

HOF VAN VERBREKING

2e Kamer. — 23 September 1946.

Voorzitter : M. Fauquel.
Raadsheer-Verslaggever : M. Demoulin.
Advokaat-Generaal : M. Colard.

1. **Straf.** — Aard der correctionele gevangenisstraf t.a.v. de correctionele geldboete. — Bestaan van verzachtende omstandigheden.
2. **Kosten** (in strafzaken). — Hoger beroep van de verdachte.

1. *De correctionele gevangenisstraf ten principale is t.a.v. de correctionele geldboete een zwaardere straf, ongeacht het bedrag van de boete en de duur van de daarvoor uitgesproken vervangende gevangenisstraf. (S.W.B. artt. 25 en 40.)*

Bij het bestaan van verzachtende omstandigheden kunnen de rechters t.a.v. een misdrijf, waarop gevangenisstraf en geldboete gesteld zijn, de ene of de andere van die straffen afzonderlijk toepassen. (S.W.B. art. 85.)

2. *Wanneer het hoger beroep, door de verdachte tegen een vonnis van veroordeling ingesteld, ten dele gegrond wordt verklaard, beslist de rechter in hoger beroep, vrijelijk, in welke mate de appellant in de kosten hiervan dient veroordeeld. (Wet van 1 Juni 1849, art. 3, 2°.)*

Demeure A.

Gelet op het bestreden arrest op 24 Mei 1946 gewezen door het Hof van Beroep te Brussel;

Over het eerste middel : schending van artikel 379 van het Strafwetboek, doordat het Hof van

Beroep op aanlegster slechts een geldboete heeft toegepast dan wanneer het de weerhouden strafbare feiten met een gevangenisstraf en tevens met een geldboete had moeten beteugelen :

Overwegende dat in de schaal der straffen de correctionele hoofdgevangenisstraf een zwaardere straf is dan de correctionele geldboete welk ook het bedrag dezer en de duur van de vervangende gevangenisstraf om de invordering er van te verzekeren, wezen; dat het bestreden arrest, door slechts de bij artikel 379 (Wet d.d. 26 Mei 1914 art. 1) voorziene geldboete uit te spreken zonder daar de gevangenisstraf bij te voegen tevens door die tekst voorgeschreven, voor aanlegster geen bezwaar heeft kunnen medebrengen;

Waaruit volgt dat het middel, bij gebrek aan belang, niet ontvankelijk is;

Dat, daarenboven, het middel in rechte mist, daar het arrest ten voordele van aanlegster het bestaan van verzachtende omstandigheden had aangenomen en, bijgevolg, krachtens artikel 85 alinea 2 van het Strafwetboek, de ene of de andere van de bij artikel 379 van het Strafwetboek voorziene straffen afzonderlijk mocht toepassen;

Over het tweede middel : hieruit afgeleid dat, ten onrechte, de algeheelheid der kosten van hoger beroep ten laste van aanlegster werd gelegd, dan wanneer nochtans het door haar ingesteld hoger beroep als gegrond is erkend geweest, althans voor een deel (artikelen 194 en 211 van het Wetboek van Strafvordering);

Overwegende dat de rechter souverain beslist in welke maat de kosten ten laste van de veroordeelde dienen gelegd;

Dat het Hof van Beroep, door aanlegster tot de algeheelheid der kosten van hoger beroep te veroordelen, slechts gebruik heeft gemaakt van die beoordelingsmacht;

Om die redenen :

Verwerpt de voorziening.

Noot : De wet van 1 Juni 1849 op het tarief in strafzaken bepaalt : « Si, sur l'appel du ministère public seul, le jugement est confirmé, les frais de l'appel ne seront point à la charge du condamné. »

Lorsque la peine sera réduite par le jugement d'appel, celui-ci pourra ne mettre à charge du condamné qu'une partie de ces frais, ou même l'en décharger complètement. »

Uit deze wetsbepaling heeft het Hof van Verbreking afgeleid, dat het laatste lid van het aangehaalde artikel niet moet worden toegepast, wanneer ook de verdachte hoger beroep heeft ingesteld. (Zie Verbr. 18 December 1899, Pas. 1900, I, 67; 20 November 1922, Pas. 1923, I, 69; 5 Januari 1925, Pas. 1925, I, 87; 20 Juni 1932, Pas. 1932, I, 194; 26 September 1939, Pas. 1939, I, 369; 24 December 1941, Pas. 1941, I, 469; 23 September 1942, Pas. 1942, I, 202 en 206.)

HOF VAN VERBREKING

2de Kamer. — 23 September 1946.

Voorzitter : M. Fauquel.

Raadsheer-Verslaggever : M. Giroul.

Advocaat-Generaal : M. Colard.

1. Militaire strafvordering. — Termijn voor het indienen van een cassatiememorie.

2. Militaire strafvordering. — Rechten der verdediging.

1. De memorie bevattende de cassatiemiddelen tegen de beslissing ener militaire rechtbank moet binnen een termijn van vijf vrije dagen, volgende op de verklaring tot verbreking, worden ingediend. (B.W. 19 October 1944, art. 5).

2. De formaliteiten, die door het Wetboek van Strafvordering zijn voorgeschreven t.a.v. de verdediging van de verdachte voor het Hof van Assisen en waarbij de voorzitter is opgelegd aan de verdediging bepaald vragen en mededelingen te doen (S.V. artt. 335, 362, 2. en 366, 2.) moeten door de militaire rechtbanken, bij het ontbreken van desbetreffende wetsbepalingen, niet worden opgevolgd.

Gaillard en cs. t/ Belgische Staat.

Gelet op het bestreden arrest op 28 Juni 1946 gewezen door het Militair Gerechtshof zetelende te Luik;

Overwegende dat de memorie neergelegd door Gaillard op 6 Juli 1946, dan wanneer zijn verklaring in verbreking dateert van 29 Juni 1946 en door Janequart op 11 Juli 1946 dan wanneer zijn verklaring in verbreking dateert van 29 Juni 1946 te laat werden neergelegd omdat dit niet gedaan werd binnen de wettelijke termijnen van vijf vrije dagen;

Overwegende dat alleen de memorie van Legrain, ontvangen op Maandag 8 Juli 1946, dan wanneer zijn verklaring in verbreking van 1 Juli 1946 dateert, ontvankelijk is;

Overwegende dat Legrain zijn voorziening steunt op het enig middel afgeleid uit de schending van

artikel 408 al. 2 van het Wetboek van Strafvordering, doordat aan de betichte niet gevraagd werd of hij niets te zijner verdediging in te brengen had, dan wanneer vóór het Militair Gerechtshof alles gebeurde als in eerste aanleg, vermits het vonnis van de Krijgsraad te Namen niet bestaande was;

Overwegende dat artikel 408 al. 2 van het Wetboek van Strafvordering, in het middel ingeroepen, de verbreking slechts voorziet in de gevallen van onbevoegdheid of wanneer er verzuimd of geweigerd werd uitspraak te doen, hetzij over een of meer aanvragen van de beschuldigde, hetzij over een of meer vorderingen van het Openbaar Ministerie, strekkende om gebruik te maken van een bevoegdheid of een recht door de wet toegekend;

Overwegende dat het Militair Gerechtshof bevoegd was om uitspraak te doen over de grond, zoals het gedaan heeft, na de beslissing van de eerste rechters te hebben vernietigd wegens niet herstelde schending of niet hersteld verzuim van bij de wet op straf van nietigheid voorgeschreven vormen, en dat uit geen enkel stuk der rechtspleging blijkt dat het zou verzuimd of geweigerd hebben uitspraak te doen over een aanvraag van beschuldigde of een vordering van het Openbaar Ministerie;

Overwegende dat, anderzijds, geen wetsbepaling de rechtsvormen, — voorzien bij het Wetboek van Strafvordering voor de rechtspleging vóór het Hof van Assisen en waarbij de Voorzitter is opgelegd aan de beklaagde te vragen of hij niets te zijner verdediging heeft in te brengen, — uitbreidt tot de Militaire rechtsmacht;

Overwegende (voor het overige zonder belang);

Om deze redenen :

Verwerpt de voorzieningen.

HOF VAN VERBREKING

1e Kamer. — 19 September 1946.

Voorzitter : M. Soenens.

Raadsheer-Verslaggever : M. Connart.

Eerste Advocaat-Generaal : M. Hayoit de Termicourt.

Bewijs. — Uitlegging van tegenstrijdige bewoordingen van een geschrift bij middel van extrinsieke feiten.

Voor de uitlegging van tegenstrijdige bewoordingen van een geschrift is het aan de rechter toegelaten zich te steunen op feiten buiten het geschrift. Hierdoor worden de regels betreffende het schriftelijk bewijs niet geschonden. (B.W. artt. 1319 en 1320.)

Belgische Staat t/ Barault.

Gelet op het bestreden vonnis op 24 Maart 1945 gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Brussel (11e Kamer), zetelende in graad van hoger beroep;

Over het enig middel : schending van artikelen 97 der Grondwet; 1319, 1320 van het Burgerlijk Wetboek; 256 van het Reglement op militaire opeisingen (Koninklijk Besluit d.d. 3 Mei 1939 tot uitvoering van de wet d.d. 12 Mei 1937 op de militaire opeisingen);

Over het eerste onderdeel :

Overwegende dat wel is waar, het ontvangstbewijs, aan verweerder op 12 Mei 1940 bij de opeising van zijn kleine vrachtwagen gegeven, vermeldt : 1° dat het over leveringen gaat opgeëist in huur; 2° dat de huurprijs van het voertuig 40 fr. per dag is; doch dat gezegd ontvangstbewijs daarenboven vermeldt : « waarde aan de verstrekkingen toegekend, 6.000 fr. »;

Overwegende dat, gezien het gebrek aan overeenstemming van die aanduidingen, de rechter oordeelt dat een twijfel bestaat over de vraag of de opeising in huur of « in eigendom » gedaan werd;

Dat het hem dus toegelaten was de draagwijdte van de door verweerder ingeroepen titel op te zoeken steunende op feitelijke omstandigheden buiten de akte;

Dat de rechter, aldus geenszins het geloof dat aan die akte dient gehecht, noch de in het middel aangeduide wetsbepalingen geschonden heeft;

Dat derhalve het middel, in zijn eerste onderdeel in rechte niet opgaat;

Over het tweede onderdeel : (zonder belang).

Om die redenen :

Verwerpt de voorziening.

NOOT : Zie in dezelfde zin verschillende recente arresten van het Hof van Verbreking : 17 November 1932 (Pas. 1933, I, 9); 24 Februari 1938 (Pas. 1938, I, 66); 4 April 1941 (Pas. 1941, I, 120); 25 Juni 1942 (Pas. 1942, I, 160); 8 Februari 1945 (Pas. 1945, I, 111). De conclusies van Procureur-Generaal Cornil onder de arresten van 4 April 1941 behandelen het gestelde probleem op overzichtelijke wijze en onder zijn verschillende aspecten (Pas. 1941, I, 121 e.v., vnl. 127).

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

1e Kamer. — 25 Juni 1947.

Voorzitter : M. Pouppez de Kettenis de Hollaeken.

Raadsheren : M.M. Bareel en Hennequin de Villermont.

Advokaat-Generaal : M. De Vooght.

Pleiters : Mrs. Schöller, Collard en Van Ryn.

1. **Scheepvaart.** — **Rechtsvorderingen van de Dienst der Scheepvaart.**

2. **Aansprakelijkheid.** — **Beschadiging van het bed, de aanhorigheden en de kunstwerken der bevaarbare waterwegen.** — **Onrechtmatigheid der daad bepaald door de wet.** — **Gevolgen t.a.v. het bewijs.**

3. **Scheepvaart.** — **Aansprakelijkheid van de eigenaars of schippers van vaartuigen, die binnenschepen slepen.**

1. *De Dienst van de Scheepvaart, zijnde een met rechtspersoonlijkheid beklede openbare instelling en belast met de exploitatie van de bij K.B. bepaalde bevaarbare waterwegen, is, teneinde zijn zending te kunnen vervullen, noodzakelijkerwijze bekwaaam en bevoegd om, in eigen naam en voor eigen rekening, in rechten op te treden. (Wet van 18 Augustus 1928, artt. 1 e.v.)*

2. *De beschadiging van het bed, de aanhorigheden en de kunstwerken der bevaarbare waterwegen, is een handeling, die door de wet uitdrukkelijk verboden is en als zodanig een onrechtmatige daad uitmaakt.*

Zodra de overtreding van het wettelijk verbod vaststaat, is het bewijs van een bepaalde fout (on-

handigheid of verkeerde manoeuvre), waarvan de overtreding het gevolg is, overbodig. (B.W. art. 1382; K.B. van 15 October 1935, artt. 91, 2°, en 98.)

3. *De eigenaars of schippers van vaartuigen, die binnenschepen slepen, zijn tegenover de staat aansprakelijk voor alle avery en schade aan de waterweg, aan zijn aanhorigheden en aan de kunstwerken toegebracht door gelijk welk schip van de sleep. (K.B. van 15 October 1935, art. 98.)*

Dienst der Scheepvaart t./

Herbosch en N. V. Meuneries Bruxelloises.

Overwegende dat het vonnis a quo de vraag ingediend door « Office de Navigation — Dienst der Scheepvaart » tegen de geïntimeerden strekkende tot de betaling van de schade door geïntimeerden toegebracht aan de remmingswerken van de brug n° 1 te Schoten, niet ontvankelijk verklaard heeft;

Overwegende dat de « Dienst der Scheepvaart » ingesteld werd door de wet van 18 Oogst 1928, als openbare instelling met rechtspersoonlijkheid, belast met de uitbating van zekere waterwegen en door Koninklijk besluit van 18 Juli 1932 ook belast met het onderhoud van de remmingswerken en andere kunstwerken horende bij de vaste bruggen, enz.;

Overwegende dat de Dienst der Scheepvaart, handelt voor eigen rekening onder toezicht van de Staat, maar niet voor dezes rekening, dat hij zijn eigen begroting opstelt, die aan de contrôle van het Rekenhof onderworpen is;

Overwegende dat om aan de « Dienst der Scheepvaart » toe te laten zijne zending te volbrengen, hij dan ook voor de vrijwaring zijner intresten, en de vergoeding der schade aan de kunstwerken, en waters en dijken op de welke hij toezicht heeft, en het onderhoud en hermakingen moet verzekeren, hij moet kunnen persoonlijk en in eigen naam voor de rechtbanken dagen en verschijnen; dat hij daarvoor ook met rechtspersoonlijkheid bekleed is geweest;

Overwegende dat de Dienst der Scheepvaart niet handelt als aangestelde van de Staat of als gerant voor de Staat, zoals de eerste rechter het ten onrechte aangenomen heeft, maar wel voor eigen rekening, en in het tegenwoordig geval om de vergoeding te bekomen van de schade en kosten die hij heeft moeten ondergaan voor het terug in goede staat brengen van de remmingswerken der brug, voor het onderhoud waarvan hij instaat;

Overwegende dat de Staat, alhoewel hij eigenaar blijft van die waterwegen, bruggen enz., zich op de Dienst der Scheepvaart van alles wat de uitbating en het onderhoud betreft ontlast heeft, dat deze schade geleden hebbende door de daad van derde, dus wel intrest heeft en gerechtigd is aan deze vergoeding er van te vragen;

Overwegende dat de vraag dus ontvankelijk is;

Ten gronde :

Overwegende dat de zaak in staat zijnde ten gronde gevonnist te worden, het Hof deze aan zich moet trekken.

Overwegende dat de vraag tot schadevergoeding, gesteund is op artikels 91 en 98 van het reglement der scheepvaart, die verantwoordelijk maken degene die schade aan waterwegen, kunstwerken, enz.

berokkend hebben zonder na te gaan of zij een fout begaan hebben of niet;

Overwegende dat ten onrechte, geïntimeerden beweren dat die artikels van het reglement onwettig zijn, daar zij het bewijs der fout afschaffen, en alzoo tegen de regelen van artikelen 1382 van het Burgerlijk wetboek indruisen;

Overwegende dat artikels 91 en 98 van het reglement het toebrengen van schade aan kunstwerken, dijken, enz. als een overtreding bestempelen en straffen;

Overwegende dat de rechter zich slechts moet bekommeren, om de fout bestaande in de schending van een reglementair voorschrift vast te stellen, maar niet met de bepaalde fout, onhandigheid of verkeerde manœuvre, waarvan de overtreding het gevolg is (Verbrekinghof 31-1-1944 zaak Landuyt);

Overwegende dat, in casu, het vaststaat dat de schade veroorzaakt is geweest door de aanvaring der remmingswerken door het schip «Rosa» toebehorende aan geïntimeerde «Meuneries Bruxelles»; dat also de reglementaire voorschriften overtreden zijn geweest;

Overwegende dat ten onrechte geïntimeerde Herbosch beweert dat hij niet aansprakelijk kan zijn voor de schade, daar zijn sleepboot de «E. H. 27» met de remmingswerken der brug niet in aanraking is geweest;

Overwegende dat zijne verantwoordelijkheid spruit uit artikel 98 van het reglement, dat het overigens blijkt, uit het verslag van de deskundige in kortgeding aangesteld, dat als is het, het schip «Rosa» derde schip van de sleep getrokken door de sleepboot «E. H. 27» die in aanvaring is gekomen, dit te wijten is, aan de wijze op de welke de Kapitein van de «E. H. 27» zijne sleep geleid heeft gezien de slechte weersomstandigheden;

Overwegende dat het dan ook ten rechte is, dat de «Dienst der Scheepvaart» vergoeding der schade vergt, zowel aan de eigenaar van de «E. H. 27» als aan de eigenaar van het schip «Rosa»;

Overwegende verder dat er dient opgemerkt te worden voor zoveel nodig dat het deskundig verslag, ontegensprekelijk het bewijs der fouten van de kapitein van de «E.H. 27» en de schipper van het schip «Rosa» vaststelt, fouten op de welke de Dienst der Scheepvaart zich dan ook kan beroepen om zijne vraag te rechtvaardigen, voor zoveel hij deze ook zou steunen op artikel 1382, enz., van het Burgerlijk wetboek;

Overwegende dat het bedrag der schade 't zij 29.238,50 fr. niet betwist is;

Om deze redenen :

Het Hof,

Ontvangt het beroep, er recht op doende;

Doet het vonnis a quo te niet;

Zegt de vraag óntvankelijk;

De zaak tot zich trekkende, zegt ze gegrond, ingevolge veroordeelt geïntimeerden, enz.

NOOT : De Dienst van de Scheepvaart werd bij de wet van 18 Augustus 1928 (Staatsblad van 15 September 1928) bij het Ministerie van Openbare Werken opgericht. Belast met de exploitatie van de bij Koninklijk Besluit bepaalde bevaarbare waterwegen, is

de Dienst van de Scheepvaart, luidens art. 2, een openbare instelling, die met rechtspersoonlijkheid bekleed is, en waarvan het beheer aan de jaarlijkse contrôle van het Rekenhof onderworpen is.

In art. 4 van de wet van 18 Augustus 1928 wordt de taak van de Dienst der Scheepvaart nauwkeurig bepaald. Deze taak werd nog door latere K.B. uitgebreid en in reglementen, uitgaande van de Dienst der Scheepvaart zelf en goedgekeurd bij K.B., nader omschreven.

Op grond van de administratiefrechtelijke beginselen, lijdt het geen twijfel, dat de Dienst der Scheepvaart de bekwaamheid en de bevoegdheid bezit om, ter vervulling van de hem opgedragen taak, in rechten op te treden, hetzij als eisende, hetzij als verweervorende partij. Ook wanneer de Dienst der Scheepvaart deel uitmaakt van de administratie van de Staat, blijft het niettemin een feit, dat deze Dienst als openbare instelling een van de Staat gescheiden rechtspersoon is.

* * *

De laatste bewoordingen van het arrest wekken de indruk, dat de aansprakelijkheid wegens onrechtmatige daad, voortspruitende uit een overtreding van de artt. 91, 2° en 98 van het reglement betreffende de politie en de scheepvaart der bevaarbare waterwegen, op een andere grondslag zou steunen dan artt. 1382 e.v. van het Burgerlijk Wetboek. Een dergelijke zienswijze zou ongetwijfeld onjuist zijn.

De «fout» van art. 1382 B.W. kan inderdaad bestaan uit 1° daden, die uitdrukkelijk door, hetzij de straf, hetzij de burgerlijke wet verboden zijn, en 2° uit alle andere daden die ten aanzien van de omstandigheden kunnen beschouwd worden als onverenigbaar met het gedrag, dat men van zijn medeburgers redelijkerwijze kan verwachten.

Voor de eerste categorie is het afzonderlijk bewijs van de «fout» overbodig, vermits de daad zelf, in specie, door de wet verboden is, en alleen reeds hierdoor als fout in de zin van artt. 1382 e.v. B.W. gequalificeerd. Naar de mening van De Page (II, nr 941) zou de definitie van Procureur-Generaal Leclercq betreffende de «onrechtmatige daad», nauwkeurig gezien, alleen toepasselijk zijn op de, bij de wet verboden, daden. De Page schrijft verder : « En ce qui concerne la distinction entre les faits illicites *expressément* défendus, par la loi, et ceux non *expressément* considérés comme tels, qui ne tombent que sous la qualification large de «faute» au sens de l'article 1382, on remarquera que la tendance de *fond* de l'évolution juridique consiste à *préciser* de plus en plus les fautes par voie d'obligation ou de défense *légal*es. Cette tendance se marque surtout en matière de roulage et de circulation, où les «règles de prudence» imposées par l'évolution des choses, et peu à peu dégagées par la jurisprudence, finissent par être précisées dans les *textes*, dont le nombre et la variété croissent de plus en plus. Au temps de la *lex aquilia* il n'y avait d'obligation de réparer que *dans les cas visés* par la loi. A l'heure actuelle il existe un *texte général* relatif à l'obligation de réparer, mais qui, à son tour a besoin d'être de plus en plus précisé par des lois particulières ... Ainsi va le droit et s'affinent les principes. »

Betreffende de rechtspraak van het Hof van Verbreking raadplege men, buiten het in deze beslissing aangehaald arrest van 21 Januari 1944. Pas. 1944, I, 178; nog : 1 Februari 1926, Pas. 1926, I, 206; 6 Juni 1939, Pas. 1939, I, 284.

* * *

Artt. 91, 2° en 98 van het K.B. van 15 October 1935, houdende reglement betreffende de politie en de

scheepvaart der bevaarbare waterwegen onder beheer van de staat (Staatsblad van 15 October 1936) luiden als volgt :

« Art. 91 : Het is verboden :

2° het bed of de aanhorigheden der waterwegen op enige wijze te beschadigen. »

« Art. 98 : Onverminderd de straffen uitgevaardigd bij art. 100 van dit reglement, zijn de eigenaars en schippers van de vaartuigen en gelijk welke gebruikers van de waterwegen of hun aanhorigheden verantwoordelijk tegenover de staat voor alle averij en schade door hen aan de waterweg, aan zijn aanhorigheden en aan de kunstwerken toegebracht.

Evenwel zijn de eigenaars of schippers van vaartuigen, die binnenschepen slepen, tegenover de staat verantwoordelijk voor alle averij en schade aan de waterweg, aan zijn aanhorigheden en aan de kunstwerken toegebracht door gelijk welk schip van de sleep. Wordt de sleep door verschillende sleepboten getrokken, dan zijn deze ieder hoofdelijk aansprakelijk tegenover de staat. Daarentegen zijn de eigenaars en gezagvoerders van zeeschepen tegenover de staat verantwoordelijk voor averij en schade toegebracht aan de waterweg, aan zijn aanhorigheden of aan de kunstwerken door de sleepboten, die de zeeschepen slepen of hulp verlenen.

De averij en de schade aan de waterweg, aan zijn aanhorigheden en aan de kunstwerken wordt hersteld op kosten van de gebruikers die naar luid van de bovenstaande bepalingen daarvoor verantwoordelijk zijn. Het bedrag van de voor die herstelling door de staat uitgegeven som wordt met 10 % verhoogd voor algemene administratiekosten zonder dat deze verhoging minder dan 10 fr. mag belopen.

De verantwoordelijke gebruikers zijn verplicht een borgtocht te leveren ten genoegen van het bestuur of onmiddellijk, hetzij in handen van de agent, die de schade heeft vastgesteld, hetzij in handen van de door hem aangewezen kassier van de Staat om zijn uitgaven en kosten te dekken. Bij weigering worden de straffen uit art. 100 hierna toegepast.

Indien de averij veroorzaakt is door een schip en dat men vreest, dat het het land zou verlaten vóór dat voormelde waarborgen zijn gegeven, doet de bevoegde ambtenaar of agent dat vaartuig aan de ketting leggen. »

HOF VAN BEROEP TE GENT (Bureel van Gerechtelijke Bijstand).

19 September 1947.

Voorzitter : M. Van Wetter.
Subst.-Procureur-Generaal : M. Delahaye.

1. Hoger beroep. — Tegen een beslissing van het Bureel van Gerechtelijke Bijstand.
2. Hoger beroep (in strafzaken). — Ingesteld door het O.M. — Fout van de deurwaarder.
3. Hoger beroep (in strafzaken). — Betekening van beroepsakte op een Zondag.

1. Het hoger beroep tegen beslissingen in eerste aanleg van het Bureel van Gerechtelijke Bijstand, moet ingesteld worden door de Procureur-generaal bij het Hof van Beroep, binnen de maand van de uitspraak, door een akte aan partijen betekend zoals in strafzaken. (Wet van 29 Juni 1929, art. 31.)
2. Het door het O.M. ingestelde hoger beroep, moet op straf van verval, binnen de wettelijk voorgeschreven termijn aan de belanghebbende partijen betekend

worden. Deze termijn kan derhalve niet verlengd worden, ook niet wanneer de laattijdige betekening uitsluitend aan een fout van de deurwaarder te wijten is. (S.V. art. 205.)

3. In strafzaken mag de betekening van een beroepsakte op Zon- en feestdagen geschieden. (Wet van 17 thermidor an VI (4 Augustus 1798), art. 2.)

Bruyneel t/ Haemers.

Gezien de beslissing van het bureel voor gerechtelijke bijstand der rechtbank van eerste aanleg te Gent d.d. 22 Mei 1947;

Overwegende dat de heer Procureur-generaal te Gent beroep aantekende tegen deze beslissing de 19 Juni 1947;

Dat dit beroep eerst betekend werd aan partij Ludovica Bruyneel, op 23 Juni 1947;

Dat, naar luid van art. 31 der wet van 29 Juni 1929, het beroep dient aangetekend, binnen de maand der uitspraak, bij akte aan de partijen betekend en de betekening moet geschieden zoals in strafzaken;

Overwegende dat ter zake het beroep niet aangetekend wordt ter griffie in de vorm voorzien door artikel 203 van het Wetboek van Strafvordering maar wel in deze bepaald door artikel 205 van dit wetboek;

Dat, alhoewel de 22 Juni 1947 een Zondag is, de termijn van beroep van één maand niet verlengd wordt met één dag (artikel 2 van de wet van 17 thermidor jaar VI);

Overwegende dat weliswaar de akte van beroep reeds op 19 Juni 1947 overgemaakt werd aan de deurwaarder voor betekening aan partij Bruyneel;

Dat echter artikel 205, welk van openbare orde is, bepaalt dat het beroep in de vastgestelde termijn hoeft betekend op straf van verval;

Dat de wet geen verlenging van derzelve voorziet in geval van overmacht of van nalatigheid van de deurwaarder;

Dat voormelde beschikking voorgescreven is op straf van nietigheid van het beroep (Verbreking, 15 Februari 1893, Pas. 1893, 99);

Om deze redenen :

Verklaart het beroep niet ontvankelijk en wijst het af.

Andersluidende conclusies van het O. M.

Het Bureel voor Gerechtelijke Bijstand van de Rechtbank van eerste aanleg te Gent heeft, op 22 Mei 1947, de gerechtelijke bijstand aan Bruyneel Louisa geweigerd.

Bij akte dd. 19 Juni 1947, tekende mijn ambt beroep aan tegen deze beslissing.

Dit beroep werd aan Haemers betekend op 20 Juni 1947 en aan Bruyneel Louisa op 23 Juni 1947.

Artikel 31 der wet van 29 Juni 1929 voorziet dat het beroep moet aangetekend en aan partijen betekend worden binnen de maand. De berekening van de termijn moet geschieden van de zoveelste tot de zoveelste volgens het Gregoriaans kalender en niet met perioden van 30 dagen (Faustin-Helle, III, nr 4418).

In onderhavig geval verstreek die termijn dus op 22 Juni 1947.

De laatste geldige dag voor de betekening was dien- volgens Zondag 22 Juni 1947.

Artikel 31 der wet van 29 Juni 1929, voorziet dat de betekening van het beroep zal geschieden zoals in correctionele zaken.

Ingevolge artikel 7 der wet van 22 Juli 1927 wordt de wettelijke termijn in correctionele zaken met een dag verlengd wanneer de griffie de laatste dag wettelijk gesloten is.

Mag hieruit besloten worden dat artikel 7 der wet van 22 Juli 1927 ter zake toepasselijk is en dat de betekening op 23 Juli 1947 mocht geschieden?

De bewoording van artikel 7 der wet van 22 Juli 1927 voorziet enkel een termijnverlenging voor de akten van beroep welke ter griffie moeten opgemaakt worden. Aldus is die verlenging uitgesloten wanneer de akte van beroep voor de bestuurder van de gevangenis moet verleden worden (Cass. 6 Maart 1934, Pas. 1934, I, 203).

Ter zake wordt het beroep van de Procureur-Generaal niet ter griffie aangetekend ingevolge artikel 203 van het wetboek van strafvordering, doch het geschiedt in de vorm voorzien bij artikel 205 van hetzelfde wetboek.

Het beroep en de betekening moeten plaats vinden binnen de maand en er bestaan des te min redenen om deze termijn met een dag te verlengen, in geval de laatste dag een Zondag is, daar niets zich verzet tegen betekeningen van exploten in criminele zaken op een Zondag (art. 2 der wet van 17 thermidor, jaar VI; Verbreking 12-11-28, Pas. 1929, I, 12; 10-3-1930, Pas. 1930, I, 156).

Het is dus aan de deurwaarder toegelaten te betekenen op de laatste geldige dag, zijnde Zondag 22 Juni 1947, daar artikelen 63 en 1037 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging ter zake niet toepasselijk zijn.

De akte van beroep van mijn ambt dagtekent van 19 Juni 1947. Dezelfde dag werd die akte overgemaakt aan de heer Procureur des Konings te Oudenaarde, voor betekening ten opzichte van partij Haemers O. en rechtstreeks aan deurwaarder Vercauter wat de partij Bruyneel L. betreft.

Dit blijkt enerzijds uit de stukken van de bundel en anderzijds uit het register ad-hoc in de burelen van het parket-generaal berustend en waaruit een uittreksel bij de bundel werd gevoegd.

De betekening aan partij Haemers O. geschiedde te Goederdinge binnen de wettelijke termijn, op 20 Juni 1947. Ingevolge de nalatigheid van deurwaarder Vercauter, gebeurde de betekening aan de partij Bruyneel L. laatstijdig op 23 Juni 1947.

Men stelt zich de vraag of de nalatigheid van de deurwaarder tot gevolg kan hebben het beroep van de Procureur-Generaal vervallen te zien verklaren?

Zoals artikel 205 van het Wetboek van Strafvordering, is artikel 31 der wet van 26 Juni 1929 van openbare orde en het niet nakomen van de opgelegde termijnen brengt principieel de vervallenverklaring van het beroep teweeg (zie rechtspraak onder Braas: Procédure pénale, blz. 365, nr 4 en Cass. 30-1-1922, Pas. 1922, I, 143).

Het verval van het recht beroep aan te tekenen is gesteund zoals een arrest van het Hoogste Hof (Verbr. 24-10-1865, Pas. 1866, I, 158) het laat opmerken, op het vermoeden dat partijen in de gevelde beslissing berusten. Dienvolgens zullen de Hoven en rechtbanken de vervallenverklaring niet uitspreken wanneer dit vermoeden van toestemming door bewijzen te niet gedaan wordt.

Aldus werd een laatstijdig beroep niettemin ontvankelijk verklaard omdat beklaagde zich te vergeefs de laatste dag ter griffie, die gesloten was, had aan-

geboden (Verbr. 15-5-1924, Pas. 1924, I, 349), of een wettige reden van vertraging kon doen gelden (Verbr. 12-4-1923, Pas. 1923, I, 233) of door overmacht belet was geweest (Verbr. 26-10-1891, Pas. 1891, I, 273; Verbr. 10-4-1916, Pas. 1917, I, 81; Verbr. 30-4-1928, Pas. 1928, I, 150; 13-5-1941, Pas. 1941, I, 182).

Van zijn kant verklaarde de heer Procureur-Generaal bij het Hof van Verbreking, M. Leclercq, in het advies dat het arrest van 23 Juli 1850 (Pas. 1850, I, 401) voorafgaat, dat een uitzondering moest gemaakt worden wat de termijnen van beroep betreft, wanneer partijen in hun recht gehinderd geweest waren door de kwade wil of de nalatigheid van de griffier.

Ter zake heeft mijn ambt op onbetwistbare wijze bewezen dat het zinnens was beroep aan te tekenen. Dit inzicht werd aangetoond door het opstellen van een beroepsakte. Het werd in de uitoefening van het recht van beroep slechts gehinderd door de nalatigheid van een ministerieel officier, die hindernis teweeg heeft gebracht met de overmacht gelijkstaande (zie nota onder Dijon, 12-1-1870, D.P. 1870, II, 64).

Wel is waar dient een onderscheid gemaakt tussen de nalatigheid van de griffier en deze van de deurwaarder. Partijen zijn inderdaad verplicht, ingevolge artikel 203 van het Wetboek van Strafvordering, beroep aan te tekenen vóór de bevoegde griffier, terwijl bij toepassing van artikel 205 de Procureur-Generaal de deurwaarder zijner keus vrij kan aanduiden zodat, in geval van nalatigheid deze aan zijn mandataris toe te rekenen is en niet aan de ambtenaar die door de wet wordt opgelegd.

Niettemin is het onbetwistbaar dat door de rechtspraak als stelsel wordt vooropgezet enerzijds, dat het vervallenverklaren van het recht tot beroep gesteund is op het vermoeden dat partijen in de gevelde beslissing berusten, vermoeden dat door de voorgelegde stukken wordt tegengesproken en, anderzijds, dat van het verval wordt ontheven wanneer partijen niet in staat waren, nl. door de fout van een ambtenaar, tijdig beroep in te stellen, feit dat door de voorgelegde stukken voldoende wordt bewezen.

De vooropgezette regels in acht nemend, meen ik dat het Bureel voor Gerechtelijke Bijstand van het Hof van Beroep, het beroep door mijn ambt op 19 Juni 1947 ingesteld, ontvankelijk zal verklaren om ten gronde te beslissen als naar rechte.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE DENDERMONDE

1e Kamer. — 20 April 1947.

Voorzitter: M. Matthys.

Rechters: M.M. Rollier en Janssens.

O. M.: M. Van Hoogenbemt.

Pleiers: Mrs Wielandts en Wiemeersch.

1. Bevoegdheid. — Rechtsvorderingen ter zake van roerende goederen. — Betwisting van het bestaan ener verbintenis.
2. Ongerechtsvaardigde verrijking. — Speculeren op een legaat.

1. Voor rechtsvorderingen ter zake van roerende goederen kan de eiser kiezen tussen de rechtbank van de woonplaats van de gedaagde of van de plaats waar de verbintenis is ontstaan, of waar zij werd nagekomen of moest nagekomen worden. Wanneer het bestaan van de verbintenis zelf betwist wordt, moet de rechtbank zich bevoegd of onbevoegd verklaren, naargelang zij al dan niet in bevestigende zin beslist. (Wet van 25 Maart 1876, art. 42).

2. Een vordering wegens ongerechtvaardigde verrijking kan niet slagen, wanneer de verarming van de eiser het gevolg is van het vrijwillig speculeren op een legaat.

De Meulenaere t/ We Verelst.

Overwegende dat aanlegster Leonie Janssens, echtgenote Frans De Meulenaere in 1932 van Zwijndrecht-Melsele naar Beveren dagelijks ging werken in het huis en op de landbouwuitbating van verweerster en wijlen haar echtgenoot Augustinus Verelst, oom van Leonie Janssens;

Overwegende dat aanleggers, op verzoek van gedaagde en dezès echtgenote, zich sedert 1934 met hun gezin gingen vestigen nevens de uitbating der echtelingen Verelst-Verstraeten en werk presteerden op die landbouwuitbating en in het huishouden dezer kinderloze familieleden;

Overwegende dat aanleggers beweren dat alsdan werd overeengekomen dat verweerster en wijlen haar echtgenoot hen in betaling en vergoeding van de te presteren diensten zouden legateren: de meubelen, het alaam, het bestiaal en het woonhuis, gelegen nr 129 Kruibekesteeweg, te Beveren;

Overwegende dat de echtgenoot van verweerster kinderloos overleed in 1943 en zijne ganse nalatenschap, bij akte verleden op 6 Februari 1914, heeft geschonken aan verweerster die thans niet meer geneigd schijnt te zijn enig goed te legateren aan aanleggers;

Overwegende dat aanleggers voorhouden dat hun prestaties ten voordele van verweerster en haar echtgenoot, alhoewel belangrijk en doorlopend, zonder eigenlijke vergoeding bleven; dat niemand, zich onrechtmatig ten nadele van een ander mogende verrijken, onderhavige vordering er toe strekt verweerster te doen veroordelen tot betaling ener som groot 50.000 frank;

Overwegende dat verweerster integendeel beweert: dat aanleggers geen geregeld huishoudelijk werk voor haar en wijlen haren echtgenoot hebben verricht, doch enkel geholpen hebben bij het rooien van de aardappelen en het binnenhalen van de oogst; dat zij hiervoor ruimschoots vergoed werden vermits zij gedurende tien jaar een aardappelvoorraad kregen voor heel hun gezin bestaande uit negen personen; dat zij gedurende al die tijd ook gratis en zonder enige last volledige huisvesting genoten in het nevenstaande huis en daarenboven nog de beschikking hadden van twintig aren grond voor eigen gebruik;

Overwegende dat verweerster hare wettelijke woonplaats heeft te Wilrijk, gerechtelijk arrondissement Antwerpen, en dus terecht voorhoudt dat deze rechtbank onbevoegd is ten ware aanleggers eis gesteund werd op een verplichting in het gerechtelijk arrondissement Dendermonde ontstaan (art. 42 Wet van 25 Maart 1876 omtrent de Bevoegdheid);

Overwegende dat aanleggers de uitvoering niet vragen der overeenkomst van 1934 waarbij de echtelingen Verelst-Verstraete hen de belofte van hoger vermeld legaat deden; dat overigens dergelijk beding omtrent een nog niet opengevallen erfenis zeker nietig zou zijn (art. 1130 B. W.);

Overwegende dat de vordering eigenlijk is gesteund op een « actio de in rem verso »;

Overwegende dat deze Rechtbank dus slechts bevoegd is indien een rijkdomverschuiving zonder oorzaak, binnen het gerechtelijk arrondissement plaats greep;

dat vermits verweerster de verbintenis zelf betwist, de rechtbank nagaan moet of deze verbintenis bestaat, om dan vast te stellen of zij wel of niet bevoegd is (Van Bauwel, B. II, bl. 115, n° 359; Gent, 16 December 1912, Pas. 1913, II, 30; Dendermonde, 14 Juli 1932, Pas. 1934, 3, 181);

Overwegende dat de « actio de in rem verso » slechts kan ingewilligd worden indien de eventuele rijkdomverschuiving van aanleggers naar verweerster zich werkelijk zonder oorzaak, zonder reden van bestaan, zonder juridische verrechtvaardiging heeft voorgedaan (De Page, III, n° 35 in fine);

Overwegende dat terzake die oorzaak te vinden is in de wil van de verarmde aanleggers zelf die in werkelijkheid *gespeculeerd* hebben op het legaat van huis, grond en inboedel, en die zich vrijwillig verarmd hebben, om dat resultaat te bekomen;

Overwegende dat De Page boek III, n° 403b daarover schrijft: « L'approuvi a volontairement presté son activité en vue d'un résultat à atteindre, dont il prenait à sa charge les bonnes chances comme les mauvaises. Il a spéculé et cette spéculation constitue la cause de son appauvrissement »;

Overwegende dat indien verzoekers de hoop koesterden dat de overledene hen gans of een deel zijner goederen zou gelegateerd hebben, het verzwinden van deze hoop of een dergelijke misrekening, hen geen recht geeft op terugbetaling, daar waar de wet geen vordering instelde en waar, moest een dergelijke eis toegelaten zijn, er grote moeilijkheden zouden ontstaan bij het omschrijven der gepresteerde diensten. (Rechtbank Brussel, 22 Februari 1917, Pas. 1918, III, 194);

Overwegende dat het van nu ontegensprekelijk is uitgemaakt dat de rijkdomverschuiving, indien er een bestaat, niet zonder oorzaak is; dat derhalve er geen verbintenis is en de Rechtbank dan ook onbevoegd is om van onderhavig geschil te kennen;

Om deze redenen:

De Rechtbank, (.....);

Verklaart zich onbevoegd, enz.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUGGE

23 Juni 1947.

Voorzitter: M. Gerniers.

Rechters: M.M. Claeys en Vander Meersch.

Pleiters: Mrs. P. De Schrijver (Antwerpen) en Coulier.

1. Geldlening. — Weigering van de schuldeiser betaling te ontvangen. — Overmacht.

2. Geldlening. — Deponering van het ontleende bedrag « voor rekening » van de schuldeiser krachtens munt-saneringsmaatregelen.

1. Bij weigering van de schuldeiser betaling te ontvangen kan de schuldenaar zich slechts bevrijden door een aanbod van gerede betaling te doen, gevolgd van consignatie. Wanneer de schuldenaar door over-

macht verhinderd is deze maatregelen te treffen, is het hierdoor ontstane verlies voor zijn rekening. (B.W. artt. 1257 en 1893)

2. Een deponering van het ontleende bedrag « voor rekening » van de schuldeiser krachtens de laatste munt-saneringsmaatregelen, bevrijdt de schuldenaar niet, daar eensdeels de ontlener uit kracht van de lening, eigenaar is geworden van de geleende zaak en anderdeels de ontleende som moet teruggegeven worden in speciën, die gangbaar zijn op het ogenblik van de betaling. (B.W. artt. 1893 en 1895; B. W. 6 October 1944, artt. 1 en 4)

Cordenier t/ Bonte.

Aangezien de eis strekt tot de betaling van 25.000 frank zijnde het bedrag van het kapitaal dat door de eiser aan de verweerder geleend werd, vermeerderd met de conventionele intresten aan 3 % van af 4 Februari 1944 tot 18 October 1946, en daarenboven de rechterlijke intresten en kosten;

Aangezien de verweerder deze lening bekend, doch voorhoudt dat de lening aangegaan werd, zonder aanduiding van termijn voor teruggave, dat alsdan in beginsel de ontleende som onmiddellijk eishaar is (behalve de toepassing van artikel 1900 B.W.B. dat het recht van de uitlener aan het toezicht van de rechter onderwerpt);

dat derhalve de schuldenaar de geleende som ook in beginsel mag teruggeven;

Aangezien de verweerder beweert: 1° dat hij op het einde van de bezetting aan de aanlegger verschillende malen aanbod van terugbetaling zou gedaan hebben, doch dat deze laatste steeds zou geantwoord hebben dat daartoe geen haast bestond; 2° dat hij zou ontlast zijn van de verplichting tot teruggave omdat hij op 13 November 1944, 25.000 frank op de kredietbank voor handel en nijverheid te Oostende, op naam en voor rekening van de aanlegger gestort heeft;

Aangezien ingeval de schuldeiser weigert betaling te aanvaarden, de schuldenaar aanbod van gerede betaling moet doen, gevolgd door consignatie (art. 1257 B.W.B.); dat het slechts is mits vervulling van deze dubbele rechtspleging dat de schuldenaar kan aangezien worden als hebbende aan zijne verplichtingen voldaan, als hebbende betaald (De Page, T. III, n° 492); dat echter de verweerder beweert door overmacht verhinderd te zijn geweest de bedoelde rechtspleging te volgen, vermits de stad Heist alwaar hij toen verbleef, slechts op 2 November 1944 bevrijd werd; en dat hij zich dus gedragen heeft naar de enige mogelijke gedragswijze voorgeschreven door artikel 4 van de besluit-wet van 6 October 1944;

Aangezien artikel 1893 B.W.B. bepaalt dat door gevolg van de verbruiklening de eigendom van de ontleende zaak aan de ontlener wordt overgedragen en dat het verlies van de zaak door toeval of overmacht voor rekening van de ontlener blijft; dat anderzijds artikel 4. B.W. 6 October 1944 bepaalt dat er een aangifte per eigenaar wordt opgemaakt voor de biljetten welke de aangever voor andermans rekening onder zich houdt; dat de bewering alsof de bewoording « voor rekening van » zou dienen uitgelegd als « ter beschikking van » geen steek houdt;

Dat men uit deze wetsbepaling mag afleiden: 1° dat artikel 4 van de besluit-wet van 6 October 1944 ter zake niet van toepassing is; dat inderdaad rekening houdende met de eerste bepaling van artikel 1893 B.W.B. de verweerder nooit onder zich gehouden heeft voor rekening van de aanlegger bankbiljetten welke de eigendom waren van de aanlegger; 2° dat ingevolge de tweede bepaling van artikel 1893 B.W.B. het verlies van het geld bij overmacht voor rekening van de verweerder blijft;

Aangezien daarenboven artikel 1 van de besluit-wet van 6 October 1944 bepaalt: « dat vanaf het in werking treden van deze besluit-wet hebben de door de nationale bank van België, uitgegeven biljetten van 100, 500, 1000 en 10.000 frank, geen wettelijke koers meer, en zijn ze onoverdraagbaar »; dat deze besluit-wet in werking is getreden op 9 October 1944; dat derhalve de verweerder die ingevolge artikel 1895 B.W.B. gehouden is de geleende som terug te geven in speciën die gangbaar zijn op het ogenblik der betaling, op 13 November 1944 geen geldige betaling kon verrichten, vermits de biljetten op dit ogenblik geen wettelijke koers meer hadden;

Om deze redenen:

De rechtbank, veroordeelt de verweerder aan de aanlegger te betalen, enz.

NOOT: Het bovenstaande vonnis raakt een aantal problemen aan, die zich in verband met de munt-saneringsmaatregelen van 4 October 1944 onvermijdelijk zullen stellen. Het speciale aspect van deze munt-sanering stelt de rechtsleer en de rechtspraak voor moeilijkheden die zich ter gelegenheid van vroegere financiële maatregelen, door de overheid getroffen, in de huidige vorm niet hebben voorgedaan. Vgl. de beschouwingen van De Page (III, nr. 462 e.v.; V, nr. 145) en de aldaar aangehaalde literatuur.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ANTWERPEN

3de Kamer. — 30 November 1946.

Voorzitter: M. J. Doevenspeck.

Rechters: M.M. Hicketick en Claessens.

Referendaris: M. G. Beckers.

Pleiters: Mrs. Van de Walle, De Stryker, Embise en de Fontaine.

1. Vervoer per spoor. — Bewijs van de overeenkomst.
2. Aansprakelijkheid van de spoorwegen. — Diefstal met behulp van braak en inklimming. — Toestand van het spoorwegverkeer in bezettingstijd.
3. Oproeping in gedwongen tussenkomst. — Bindend-verliaring van het vonnis.

1. De overeenkomst van vervoer per spoor is definitief tot stand gekomen, wanneer de vrachtbrief opgesteld en de vrachtprijs betaald werd en de te vervoeren goederen op een privaat verbindingsspoor op verzoek van het spoorwegbestuur aan hem werden afgegeven. (Wet van 25 Augustus 1891, art. I)

2. Het spoorwegbestuur is niet aansprakelijk voor het verlies, de schade enz. van en aan koopwaren, wanneer het verlies, de schade enz. het gevolg is van overmacht of van een vreemde oorzaak waaraan het bestuur geen schuld heeft.

De diefstallen met behulp van braak en inklimming

moeten overeenkomstig eensgezinde rechtsleer en rechtspraak als gevallen van overmacht aangezien worden, vooral wanneer zij gepleegd worden in bezettingstijd door een talrijke met geweld optredende bende.

Zelfs indien deze diefstallen konden voorzien worden, is het spoorwegbestuur niettemin van elke contractuele aansprakelijkheid ontheven, daar voor hem de toestand van het spoorwegverkeer in bezettingstijd een onoverkomelijke hinderpaal vormde. (Wet van 25 Aug. 1891, art. 34)

3. De bindendverklaring van het vonnis voor de partijen, aan wie het gewijsde in feite tegenstelbaar is, kan gevorderd worden door wie daarbij belang heeft.

Electriciteits Mij De Schelde t/ N.M.B.S., gemeente Lodelinsart en gemeente Dampierre.

Aangezien de eis strékt tot de veroordeling van eerste verweerster te betalen aan aanlegster de som van 19.542,75 frank, ten titel van schadevergoeding en tot de veroordeling van tweede en derde verweerster ten einde tussen te komen in het geding hangende tussen aanlegster en eerste verweerster en de verklaring voor recht dat het te verlenen vonnis ook tegenover tweede en derde verweerster, of de een bij gebreke aan de andere, bindend zal zijn of ten minste gemeen zal zijn;

Aangezien de eis gegrond is tegenover eerste verweerster betreffende de terugbetaling der vervoerkosten doch ongegrond betreffende de eis in schadevergoeding;

Aangezien inderdaad eerste verweerster N.M.B.S. niet met recht kan betwisten dat geen vervoercontract tot stand is gekomen tussen haar en aanlegster;

Aangezien inderdaad op 15 Mei 1944, eerste verweerster N.M.B.S. aangenomen heeft een lading van 40 ton kolen te vervoeren van het station Deschassis naar Antwerpen;

Aangezien krachtens art. 1 van de Wet op het vervoer, het vervoercontract bewezen wordt door de vrachtbrief;

Aangezien de vrachtbrieven opgesteld zijn geweest en reeds afgestempeld geweest zijn en tevens de vrachtprijs reeds betaald is geweest, zodat de vervoerovereenkomst definitief afgesloten is geweest;

Aangezien eerste verweerster N.M.B.S. te vergeefs opwerpt dat de vervoerovereenkomst niet afgesloten was om reden dat de goederen haar niet overgeleverd waren geweest;

Aangezien inderdaad eerste verweerster N.M.B.S. zelf bekend dat indien de goederen en de geladen wagons op het eigen verbindingsspoor van de Charbonnages Réunis Mambourg, Puits Sacré François, vertoefd hebben na het afsluiten en afstempelen van de vrachtbrief, dit gebeurd is op aanvraag en verzoek van de N.M.B.S. om reden dat dit verbindingsspoor omheind was en bewaakt was door drie wakers, hetgeen het geval niet was met het station van Deschassis, en bijgevolg de wagons min of meer onttrokken waren aan vermoedelijke en gebeurlijke plunderingen;

Aangezien dit verzoek van eerste verweerster N.M.B.S. niet wegneemt dat de vrachtbrief opgesteld en afgestempeld is geweest hetgeen een bewijs

uitmaakt dat de aflevering geschied is en dit verzoek van de N.M.B.S. op zich zelf de bekentenis inhoudt dat de goederen haar wel zijn afgeleverd geweest doch bij voorkeur op het verbindingsspoor van de koolmijn gelaten zijn geweest enkel en alleen om de veiligheidsredenen en ter wille van de bestaande oorlogsomstandigheden;

Aangezien de vervoerovereenkomst dus wel tot stand is gekomen en definitief is afgesloten geweest met het gevolg dat eerste verweerster in beginsel, verantwoordelijk is voor alle verlies gedurende het vervoer;

Aangezien nochtans eerste verweerster N.M.B.S. niet verantwoordelijk kan gesteld worden voor de plundering der wagons ingevolge art. 34 der wet op het vervoer, hetwelk art. 34 voorziet dat geen vergoeding verschuldigd is als het verlies, de beschadiging of de vertraging het gevolg is van een onvoorziën geval, van overmacht of van vreemde oorzaak die het beheer der N.M.B.S. niet kan aangerekend worden;

Aangezien dit het geval is en eerste verweerster N.M.B.S. gerechtigd is haar verantwoordelijkheid af te wijzen op grond van art. 34 der Wet op het vervoer;

Aangezien inderdaad het uitgemaakt is door de bestanddelen der zaak dat op 10 Juni 1944 rond 17 u. 15 een bende plunders van 500 tot 600 man al de instellingen van de koolmijn Charbonnages Réunis Mambourg Puits Sacré François, overrompeld hebben en de geladen wagons aangevallen hebben; dat een oproep gedaan is geworden tot de Rijkswacht en de mobiele brigade van Charleroi reeds vóór 17 u.; dat om 18 u. 30 vier Rijkswachters ter plaats zijn aangekomen en om 19 u. de plunders verdreven zijn kunnen worden door toedoen van de Rijkswachters en de drie bewakers van de Koolmijn; dat de Rijkswacht de plaatsen bezet heeft tot 20 u. doch om 20 u. 15 de plunders teruggekomen zijn in macht en langs drie zijden de instellingen der koolmijn zijn binnengedrongen; dat een nieuwe oproep gedaan is geworden op de Rijkswacht doch dat deze onbeantwoord is gebleven met het gevolg dat de plundering voortgeduurd heeft tot bij het vallen van de nacht; dat op dat ogenblik al de geladen wagons leeg geplunderd waren;

Aangezien het dus wel uitgemaakt is dat het verlies, de beschadiging en de niet aankomst der goederen en der geladen wagons te wijten is aan plundering en de rechtsleer en rechtspraak eensluidend zijn om te verklaren dat de plundering door braak en beklimming een geval van overmacht uitmaken;

Aangezien inderdaad de diefstal, met beklimming en braak, de overmacht uitmaakt des te meer als hij gepleegd wordt door een talrijke bende plunders die met geweld optreden terwijl het spoorwegpersoneel of het bewakerspersoneel als gevolg aan bevelen van de bezetter, niet gewapend is en dus volstrekt niet bij machte is de aanval te bemeeisteren of te beletten;

Aangezien de plundering door een bende plunders in een afgelegen plaats alleen kan bemeeisterd worden door een gewapende macht dewelke het onmogelijk was in oorlogstijd te verzamelen en

op de plaats der plundering op bestendige wijze te behouden;

Aangezien anderzijds in dat tijdperk van oorlog en bezetting er dient rekening gehouden te worden met de buitengewone moeilijke omstandigheden in dewelke de vervoerdiensten verkeerden;

Aangezien inderdaad uitgemaakt is door de verslagen toegevoegd aan de mondelinge mededeling van eerste verweerster N.M.B.S. de dato 2-6-1945 dat het gebrek aan trek- en vervoermateriaal en de ontreddering van de verkeerswegen, waarvan de bijzonderste voorbehouden waren aan het militair verkeer en stelselmatig onderhevig waren aan lucht-aanvallen een zulkdanige werkelijkheid en bestendigheid waren dat zij ontegensprekelijk op zich zelf reeds de overmacht daargestelden;

Aangezien desaanvaande de maatregelen genomen door de vervoerder, namelijk eerste verweerster N.M.B.S., tot voorkoming van de talrijke diefstallen en plunderingen moeten als voldoende beschouwd worden om de ontheffing van hare verantwoordelijkheid te verrechtvaardigen;

Aangezien, inderdaad, zelfs als men aanneemt dat het feit der plundering kon voorzien worden in casu het nochtans vaststaat dat eerste verweerster N.M.B.S. voor een onoverkomelijke hinderpaal geplaatst is geweest die haar ontlast van hare contractuele verantwoordelijkheid;

Aangezien niet dient beschouwd te worden hetgeen had kunnen gedaan worden aan om het even welke prijs en ten koste van om het even welke moeilijkheden, maar hetgeen redelijk en praktisch doenlijk was; dat te dien opzichte de N.M.B.S. gehouden is het vervoer te aanvaarden welke ook de moeilijkheden en de risico's ervan wezen als wanneer de N.M.B.S. er integendeel belang bij zou gehad hebben het vervoer te weigeren, hetgeen het geval was op het ogenblik dat het kwestieuze vervoer moest uitgevoerd worden;

Aangezien het dan ook ten onrechte is, dat aanlegster gewag maakt van de belofte gedaan door de N.M.B.S. onmiddellijk na de lading het nodige te doen om een locomotief te laten komen en de wagons te laten wegnemen; dat inderdaad het bewezen is geworden door de statistieken van eerste verweerster N.M.B.S. dat, niettegenstaande haar goede wil, zij over het nodige trek materiaal niet heeft kunnen beschikken om reden dat zij onder Duits beheer stond en aldus niet vrij stond haar zaken en daden te regelen zoals zij het wilde, dat de behoeften van het militair verkeer de voorrang hadden, dat het materiaal ofwel opgeëist was, ofwel vernietigd ofwel beschadigd was terwille van de oorlogsfeiten en omstandigheden;

Aangezien tevens aanlegster ten onrechte gewag maakt van het feit dat reeds een eerste plundering had plaats gehad en bijgevolg de verdere plunderingen konden voorzien worden; dat te dien opzichte noch de N.M.B.S. noch de koolmijn, over voldoende politie en gewapende machten beschikten om deze plunderingen te voorkomen;

Aangezien dan ook het verzoek door eerste verweerster N.M.B.S. gedaan aan de koolmijn de wagons te laten staan op het eigen verbindingsspoor der koolmijn, om reden dat deze voorzien was van

een omheining, veeleer voorkomt als een maatregel van voorzichtigheid dan als een fout;

Aangezien om al deze redenen eerste verweerster niet kan verantwoordelijk gesteld worden voor de plundering en het niet afleveren der kolen aan aanlegster;

Aangezien nochtans eerste verweerster N.M.B.S. gehouden is de vrachtprijs terug te betalen aan aanlegster vermits het vervoer niet heeft plaats gehad en N.M.B.S. hierover trouwens akkoord gaat zoals voortspruit uit hare mondelinge besluiten; dat nochtans N.M.B.S. niet kan gehouden zijn van de betaling van enige schadevergoeding;

Aangezien de betwistingen opgeworpen door tweede en derde verweerster, als zou het tot nu toe nog niet bewezen zijn dat de plundering op hun grondgebied plaats gehad heeft, als zou het decreet van 10 Vendemiaire jaar IV op de feiten der zaak niet toegepast zijn, als zouden zij niet bij machte geweest zijn de plunderingen te voorkomen of te beletten, gebeurlijk later tussen aanlegster en tweede en derde verweerders zullen worden behandeld;

Aangezien nochtans aanlegster ongetwijfeld belang heeft en bijgevolg gerechtigd is de tweede en derde verweerster ter zake bij te roepen, gezien de hoger vermelde feiten en vaststellingen en op het decreet van 10 Vendemiaire jaar IV, waarvan art. 1 en volgende toepasselijk zijn op de feiten en in gevallen zoals deze ter zake voorkomende;

Aangezien inderdaad dat luidens dit decreet, iedere gemeente verantwoordelijk is voor de burgerlijke gevolgen en de schade door misdrijven veroorzaakt die op haar grondgebied door samen-schelingen of benden met geweld, tegenover personen of eigendommen of goederen worden gepleegd, dat die aansprakelijkheid slechts verdwijnt in enkele uitzonderlijke en door hetzelfde decreet aangestipte gevallen waarvan de gemeente het bewijs moet leveren;

Om deze redenen :

De Rechtbank (.....);

Verklaart de eis gegrond voor wat betreft de terugbetaling door eerste verweerster N.M.B.S. van de vrachtprijs;

Verklaart de eis ongegrond voor wat betreft de betaling van schadevergoeding wegens plundering en niet aflevering der geladen goederen;

Dienvolgens veroordeelt (.....);

En beslissende tegenover tweede en derde verweerster, verklaart het tegenwoordig vonnis gemeen tot tweede en derde verweerster en zegt voor recht dat dit vonnis kracht van gewijsde zal hebben tegenover hen.

NOOT: De bindendverklaring van het vonnis voor de in tussenkomst opgeroepen partij, is een procedure, die door geen enkele wetsbepaling geregeld wordt. (Vgl. Van Bauwel, Handboek van het Burgerlijk Procesrecht, nr 207; Braas, Précis de Procédure civile, 3e druk, nr 1102; Zwendelaar, Formulaire annoté de procédure civile, 1936, noten onder nr 535).

De Page, die evenals de Franse rechtswetenschap nog geheel op het standpunt staat van de beschouwing van het gezag van gewijsde als een rechtsvermoeden, schrijft over deze rechtspleging het volgende :

« L'assignation en déclaration de jugement commun, procédure légale, mais qui n'est réglée par aucun texte, (Cass. 21 septembre 1933, Pas. 1933, I, 311) a pour but d'appeler certaines personnes en cause, (cette procédure n'a pas pour objet d'obtenir une condamnation à charge de l'assigné, mais simplement de faire déclarer que le jugement lui sera commun, à seule fin de devancer la tierce opposition.) afin d'éviter qu'elles puissent soutenir dans la suite que le jugement rendu entre d'autres personnes ne leur est pas opposable. On devance ainsi des contestations sur l'autorité relative de la chose jugée et par la déclaration de « jugement commun », on confère l'autorité de la chose jugée à un jugement qui, *prima facie*, pourrait ne pas être opposable à une personne déterminée. L'assignation en déclaration de jugement commun est une procédure d'une grande utilité pratique.

Il ne faut toutefois pas croire qu'on puisse assigner n'importe qui en déclaration de jugement commun, et aboutir ainsi à conférer au jugement une sorte d'autorité absolue. L'assignation en déclaration de jugement commun a pour but de prévenir la tierce opposition et comme l'intérêt est la mesure des actions, on ne peut assigner à cette fin qu'une personne à qui la chose jugée serait opposable en fait, et qui aurait le droit d'y former tierce opposition. (Garsonnet et Cézard-Bru, t. III, nr 598). »

Een historisch en kritisch onderzoek van deze procedure, waarover onze handboeken practisch niets mededelen, en in verband hiermede van de leer van het rechtsvermoeden, is een onderwerp de belangstelling onzer juristen overwaard. De leer van het rechtsvermoeden is door de wetenschap in Nederland reeds lang verlaten (Vgl. o.m. Asser-Anema, Van Bewijs, 4e Druk, 1940, p. 317 e.v.).

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ST. NIKLAAS 1e Kamer. — 1 Juli 1947.

Voorzitter : M. Dirix.

Rechters : M.M. Blauwaert en Maes.

Referendaris : M. L. Thuysbaert.

Pleiter : Mr. R. De Schrijver.

Verzekering. — Exceptie non adimpleti contractus. —
Uitlegging van verval-clausules door de rechter.

De verzekerde mag de eis van de verzekeraar, strekkende tot betaling van een premieverbetering, te berekenen na het verstrijken van het verzekeringsjaar, bestrijden met de exceptie non adimpleti contractus, wanneer de verzekeraar zelf, voorafgaandelijk, in gebreke is gebleven, verzekerde schadeloos te stellen wegens risico's door de verzekering gedekt.

Wanneer een verzekeringscontract bepaalde verval-clausules bevat, zal de Rechtbank, bij het beoordeelen van de al dan niet toepasselijkheid ervan, rekening houden met de goede trouw waarmede de wederkerige overeenkomsten dienen uitgevoerd. (B.W. art. 1134, laatste lid.)

Het kan uit de omstandigheden der zaak blijken, dat de verzekeraar zelf heeft afgezien van de toepassing van het beding, dat in bepaalde gevallen, verval van rechten voorziet.

Onderlinge Verzekeringsmaatschappij O.V.B. t./
Verhelst.

Aangezien de eis strekt om « gedaagde te zien

en te horen veroordelen aan de aanlegster te betalen, voor de redenen uiteengezet in de inleidende dagvaarding, de som van fr. 9.099,60 met de gerechtelijke intresten en de proceskosten; bij vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande alle verhaal en zonder borg »;

Aangezien de aanlegster, tot staving van haar eis, aanvoert dat verweerder haar, uit hoofde van het verzekeringscontract tegen oorlogsriscico's, door hem onderschreven onder nummer 16.784, in werking getreden op 19 Mei 1944, de som van 8.285,40 fr. verschuldigd gebleven is als omslag voor het eerste en tweede halfjaar 1944, ongeminderd een bedrag van fr. 814,20 kosten van aangetekend schrijven, aanmaningen en contractuele intrest op de achterstallige bijdrage;

Aangezien het vaststaat dat er tussen partijen een verzekeringscontract werd gesloten, aanvang nemende de 19e Mei 1944, waarbij de in de polis vermelde roerende goederen en onroerende goederen, toebehorende aan verweerder, door de aanlegster verzekerd werden tegen stoffelijke schade op vaste bodem, voortspuitende uit oorlogsfeiten;

Aangezien de aanlegster niet betwist dat verweerder de, uit dien hoofde, verschuldigde premie, met lasten en kosten, regelmatig heeft gekweten; dat de aanlegster, evenmin, ontkent dat, op 25 October 1944, verweerder zwaar geteisterd werd door het inslaan van een vliegende bom in de onmiddellijke nabijheid van zijn woning;

Aangezien de verweerder, uit dien hoofde, bij de verzekeringsmaatschappij een vraag tot vergoeding indiende tot beloop van 75.034,80 fr.;

Aangezien de aanlegster, evenwel, in d.d. 17 Juli 1946, aan verweerder liet weten dat « haar bestendig Comité besloten had zijn schadegeval te verwerpen en deze zaak, zonder verder gevolg te rangschikken »;

Aangezien de verweerder, naar aanleiding van de weigerende houding van de verzekeringsmaatschappij, om de door hem geleden schade te vergoeden, van zijn kant, antwoordt op de eis van aanlegster tot betaling van de omslagpremie, met de exceptie non adimpleti contractus; dat verweerder doet gelden dat hij niet kan gehouden zijn om de omslagpremie te betalen — welke, ten andere, eerst kon worden berekend na het verstrijken van het verzekeringsjaar — zolang de aanlegster in gebreke blijft haar eigen verplichtingen na te komen en, meer bepaaldelijk, hem schadeloos te stellen voor de gevolgen van de ramp die hem trof vóór dat de schuldvordering van aanlegster is ontstaan;

Aangezien de verweerder dan ook, bij tegeneis, de veroordeling vordert van de aanlegster tot betaling van fr. 75.034,80 volgens ingediende begrotinge staat der schade, waarvan is af te trekken de som van fr. 8.285,20 bedrag der omslagpremie door hem zelf verschuldigd;

Aangezien de aanlegster, van haar kant, aanvoert dat verweerder vervallen is van zijn recht op welkdanige schadevergoeding ook, omdat hij niet, spijs de bepaling in art. 19 der standregelen van de Onderlinge Verzekeringsvereniging tegen oorlogsriscico's op vaste bodem, artikel dat is overgenomen in de verzekeringspolis, binnen de 30 dagen van de

ramp, een uitgebreide staat van de aangerichte schade bij de maatschappij heeft ingediend;

Aangezien de wederkerige overeenkomsten — de verzekeringsovereenkomsten wellicht nog meer dan welkdanige andere — te goeder trouw aangegaan, ook te goeder trouw dienen uitgelegd en uitgevoerd (Van Eeckhout, *Le droit des ass. terr.*, bl. 68, Nr 58);

Aangezien art. 19, in zijn geheel genomen, beoogt de verzekeringsmaatschappij in staat te stellen, zodra een cliënt door een onheil geteisterd wordt, zich rekenschap te geven van de omvang der schade en dezelve, ten overstaan van de verzekerde, nauwkeurig en omstandig op te nemen;

dat, ten einde dit doel te bereiken, het contract de verzekerde, als eerste verplichting, oplegt, zodra de schade is ontstaan, de maatschappij ervan kennis te geven;

Aangezien de aanlegster bezwaarlijk kan beweren dat verweerder niet strikt gehandeld heeft naar de letter en de geest van de overeenkomst;

dat, immers, het onheil plaats had op 25 October 1944 en verweerder, reeds op 27 October, bij aangetekend schrijven, de verzekeringsmaatschappij op de hoogte bracht van het gebeurde, haar tevens dringend verzoekende de aangerichte schade onverwijld te komen vaststellen;

Aangezien het dus niet twijfelachtig is dat de aanlegster tijdig in de gelegenheid werd gesteld zich rekenschap te geven van de omvang van de ramp en alle passende en nuttige maatregelen te treffen om haar rechtmatige belangen, zonder enige beperking of hinder, op de meest volledige wijze, te vrijwaren;

Aangezien de aanlegster, echter, geen gevolg gaf aan het dringend verzoek van verweerder, ter plaatse niet verscheen en ook niemand afvaardigde om de nodige vaststellingen te doen;

dat, in die voorwaarden, de verweerder wel verplicht was zelf een deskundige te belasten en beschrijvende en begrotende staat van de aangerichte schade op te maken;

dat, thans, de aanlegster, haar eigen nalatigheid vergetende, er verweerder een verwijt van maakt zijn omstandige en begrotende staat niet te hebben ingezonden binnen de 30 dagen van de ramp, zoals in de verzekeringspolis wordt voorgeschreven;

Aangezien het door de aanlegster aangevoerde verzuim geen voldoende reden is om verweerder vervallen te verklaren van zijn recht op vergoeding, omdat eerstgenoemde er door niet in de geringste mate werd benadeeld (*Laloux, Traité des ass. terr.*, Nr 151, bl. 137; *Van Eeckhout*, Nr 123, bl. 133; *Hof v. Ber. Brussel*, 12 Juli 1937, *Rev. ass. et resp.*, 1939, Nr 2897; *R. v. K. Luik*, 4 Maart 1938, *Jur. appel Liège*, 1938, bl. 190);

dat, mocht de aanlegster enig nadeel ondervonden hebben, — wat geenszins bewezen is — zulks, in geen geval, zou te wijten zijn aan het feit dat ze niet, binnen de 30 dagen van de ramp, in 't bezit was van de begrotende staat der schade, maar wel aan haar eigen onbegrijpelijk verzuim, te bekwamer tijd, de schade, ter plaatse, te hebben doen vaststellen;

Aangezien dat, ondersteld zelfs, dat de omstandig-

heden van dien aard zouden zijn dat ze een strikte toepassing van de door aanlegster ingeroepen clause zouden wettigen, het blijkt dat de aanlegster zelf van die toepassing ten opzichte van verweerder heeft afgezien;

dat het vaststaat, inderdaad, dat in d.d. 30 Jan. 1946, wanneer de termijn van 30 dagen reeds lang verstreken was, dat aanlegster zelf verweerder verzocht haar, binnen de vijf dagen, zijn omstandige en begrotende staat der schade te laten geworden;

Aangezien deze vraag geen zin had indien verweerder, op dat ogenblik, zoals de aanlegster nu beweert, van alle recht op vergoeding vervallen was;

Aangezien dat uit de bestanddelen der zaak blijkt dat verweerder, op 29 Januari, zij vóór dat de brief van de aanlegster in zijn bezit was, bedoelde documenten, onder aangetekend schrijven, aan de verzekeringsmaatschappij had overgemaakt;

Aangezien dat deze blote uiteenzetting der feiten volstaat om aan te tonen dat de aanlegster zelf ervan heeft afgezien het verval van rechten tegen verweerder in te roepen;

Aangezien dat de door verweerder ingediende schadestaat, belopende tot de som van 75.034,80 fr. geen aanleiding heeft gegeven tot enige aanmerking of betwisting vanwege de verzekeringsmaatschappij; dat, evenmin, in de loop der debatten, de door verweerder ingediende schadeposten, op een of ander punt, werden betwist;

Aangezien dat de verweerder, aan zijn kant, er mede akkoord gaat dat de aanlegster het bedrag der omslagpremie, hetzij 8.285,40 fr., van de hem toekomende vergoeding, zou afhouden;

Om deze redenen :

De Rechtbank, (.....);

Zegt dat verweerder, ten aanzien van de hoofdeis, terecht de exceptie non adimpleti contractus tegenwerpt; gelijktijdig recht doende én over de hoofdeis, én over de tegeneis, veroordeelt de aanlegster om aan verweerder te betalen, enz.

NOOT. — In verband met het in bovenstaande beslissing behandelde vraagstuk betreffende het tenietgaan van rechten door eigen toedoen van de gerechtigde kan er o.m. op een interessante kwestie van rechtsterminologie en van rechtsvergelijking worden gewezen.

De uitdrukking: «Verval van recht» wordt in dit vonnis gebruikt in de betekenis van de Franse: «déchéance de droits». In Nederland wordt meestal van «rechtsverwerking» gesproken. Ofschoon dit woord een germanisme is en rechtstreeks uit de Duitse juridische literatuur werd overgenomen is het zozeer in de Nederlandse rechtspraak en rechtsleer ingeburgerd, dat van een taalkundige «zuivering» terzake geen heil te verwachten is.

Onder «verwerking» van een recht wordt door de doctrine verstaan: door eigen toedoen de bevoegdheid verliezen zich op dat recht te beroepen. Het kan zich in allerlei gevallen en schakeringen voordoen: de «acceptatie» en de «afstand van recht» zijn slechts onderdelen van een grotere groep. (Vgl. o.m. S. Van Brakel: *Leerboek van het Nederlandsch Verbintenissenrecht*, p. 155, noot 3). Volgens de jurisprudentie van de Hoge Raad is «rechtverwerking» niets anders dan een uitdrukkelijke of stilzwijgende wilsverklaring, waarbij een partij afstand doet van enig recht (vgl. o.m. noot van E. M. Meyers onder het arrest van 15 Januari

1932, N.J. 1932, nr 380). E. Van Dievoet vestigt er in zijn werk: Het Burgerlijk Recht in België en Nederland van 1800 tot 1940 (o.m. p. 480) de aandacht op, dat dit standpunt van de Hoge Raad overeenstemt met de houding van de Franse en Belgische rechtsleer en rechtspraak t.v.a. de «déchéance». De Nederlandse auteurs daarentegen keuren deze jurisprudentie algemeen af als berustende op een fictie en schijnen de voorkeur te geven aan een andere grondslag: het opgewekte vertrouwen of de goede trouw.

Wie een vergelijkende studie wil maken over de «rechtsverwerking» in het Nederlandse en Belgische recht, raadplege voor wat Nederland betreft, buiten de reeds aangehaalde werken o.a.: C. Weststrate, Rechtsverwerking, Rechtsgeleerd Magazijn, 1930, 437 e.v.; Mr A. Büchenbacher, Rechtsverwerking, dissertatie; Mrs Büchenbacher en Jhr B. de Jonge, Praeadviezen over Rechtsverwerking in de burgerlijke procesvoering, uitgebracht aan de Nederlandse Advocatenvereniging, Advocatenblad 1930, 95 e.v.; S. Van Wien, De jongste ontwikkeling van Rechtsverwerking in Nederland en elders, Rechtsgeleerd Magazijn, 1937, 499 e.v.

INGEZONDEN BIJDAGEN

TIENJARIGE VERANTWOORDELIJKHEID VAN DE AANNEMER

De tienjarige verantwoordelijkheid van de aannemer begint te lopen van af de dag van de oplevering der werken (deze oplevering kan op stilzwijgende of op uitdrukkelijke wijze geschieden) of vanaf de dag van ingebrekestelling betekend aan de bouwheer en strekkend tot de oplevering of overneming.

De termijn begint dus niet te lopen vanaf de voltooiing der werken (Delvaux, nr 256; Laurent, t. 26, nr 60; Appel Paris, 12 mai 1874, D. P. 1874, II, 172; Cass. fr. 24-1-1876, D. P. 1876, I, 262; Liège 22-2-1906, Pas. 1906, II, 204, enz. enz.).

Men mag zich nochtans afvragen of er geen nieuwe termijn van 10 jaar begint te lopen vanaf de dag waarop herstellingen werden uitgevoerd aan de oorspronkelijke werken. Uitgaande van de algemene rechtsprincipes, moet men op ontkennende wijze antwoorden, zoals beslist werd door vonnis der Rechtbank van Koophandel te St Niklaas, dd. 22 Juli 1947 (R. W., vorig nummer, kol. 106).

Verborgen gebreken waren te voorschijn gekomen in een huis waarvan de bouw voltrokken werd in 1933, namelijk aan de asfaltbedekking van het plat dak van de achterbouw van het huis, bedekking die niet waterdicht was bevonden geweest, achtereenvolgens in 1934 en 1939. De aannemer had, op vraag van de meester van het werk, de nodige herstellingswerken uitgevoerd om te verhelpen aan de niet-waterdichtheid van de bedekking, en dit de laatste maal in 1939, dus tijdens de duur der tienjarige verantwoordelijkheid.

Daar nieuwe inzijselingen waren te voorschijn gekomen in 1947, had de meester van het werk de aannemer gedagvaard ten einde de asfaltwerken aan het plat dak volledig te vernieuwen, zich steunende op de tienjarige verantwoordelijkheid, daar, zo beweerde hij, een nieuwe termijn van 10 jaar was beginnen te lopen vanaf 1939.

De Rechtbank wees deze vordering af.

Dat de bedoeling van de wetgever, aldus het vonnis, hierbij geweest is te voorkomen dat, naar aanleiding van een zelfde werk, voortdurend nieuwe geschillen zouden ontstaan tussen bouwheer en aannemer, die zouden leiden tot opeenvolgende processen, waarvan het einde niet zou te voorzien zijn;

dat aldus, de rechtsleer en de Rechtspraak beslist hebben, dat het niet volstaat dat een gebrek van ernstige aard aan het licht komt binnen de 10 jaar van de oplevering van de bouw en dat dit gebrek door de aannemer hersteld werd, opdat de bouwheer zou gerechtigd zijn wanneer later nieuwe gebreken zich zouden veropenbaren, de aannemer telkens opnieuw ter verantwoording te roepen, welke ook de datum zij waarop deze gebreken aan het licht gekomen zijn (Delvaux, Droits et oblig. des entrepreneurs de travaux, bl. 164, nr 258, Brussel, 27 Juni 1905, Belg. Jud. 1906, kol. 630);

Dat ter zake, aldus het vonnis, het vertrekpunt van de tienjarige verantwoordelijkheid van verweerster dagtekent van 13 Juli 1933, zijnde de datum van oplevering van de oorspronkelijke overeenkomst;

dat aanlegster ten onrechte de zaken voorstelt als zouden de herstellingswerken van 1939 een nieuwe werkaanneming daarstellen, en gevolglijk het aanvangspunt van een nieuwe tienjarige verantwoordelijkheid; dat het element dat afdoende en onbetwistbaar bewijst dat de werken van 1939 niet kunnen doorgaan voor een gans nieuwe werkaanneming hierin te vinden is dat die werken voor verweerster vrijwillig en «op eigen kosten» werden uitgevoerd, dat inderdaad een essentieel bestanddeel van het contract van werkaanneming bestaat in de verbintenis van de bouwheer het aangenomen werk te betalen.

De stelling van aanlegster was dus niet verenigbaar zo min met de letter als met de geest van de wet.

André Rodenbach,
Avoué, Gent.

BIBLIOGRAPHIE

CLAUDE DU PASQUIER: *Introduction à la théorie générale du droit et à la Philosophie du droit.* — Deuxième édition, revue et remise à jour. — Neuchâtel et Paris, Editions Delachaux et Niestlé, S.A., XIV + 402 p.

De auteur van dit boek, die lid is van het «Institut International de Philosophie du Droit et de Sociologie Juridique», heeft, naast de uitoefening van het rechtsambt, jarenlang aan de universiteiten van Neuchâtel en Lausanne, de inleiding tot de algemene problemen van het recht gedoceerd. Zijn werk onderscheidt zich, op eerste zicht reeds, van andere gelijkaardige publicaties, door het algemeen plan, dat bij de samenstelling werd gevolgd en door het geven, ter illustratie, van talrijke voorbeelden uit de Zwitserse rechtspraak aan het einde van verschillende hoofdstukken.

Het vangt aan, niet met het gebruikelijk onderzoek, wat recht is, maar met een beschrijving van het recht t.a.v. de sociale organisatie en van de verschillende takken en bronnen van het recht. In het tweede gedeelte wordt de algemene theorie van het recht behandeld, waarbij de elementen en de toepassing, het systeem en de techniek van het recht alsmede de rol en de methoden van de interpretatie het voorwerp vormen van een helder en duidelijk overzicht. Slechts in het derde gedeelte wordt het begrip van het recht nader ontleed en belicht. Na de probleemstelling in het verleden en in de hedendaagse doctrine bondig te hebben uiteengezet, trekt Du Pasquier besluiten, waarbij hij meermaals een persoonlijke opvatting t.a.v. de grote problemen van het recht verdedigt. In dit laatste hoofdstuk worden de vragen: «wat is het positief recht?», «het recht en zijn waarden?», «wat is het recht?», «het recht en de moraal, de opvatting van de staat, de wetenschap van het recht en methode, aan de hand

van het in de voorgaande bladzijden betoogde antwoord.

De stof, die in dit boek schetsmatig behandeld wordt, is, zoals bekend, uiterst omvangrijk en verscheiden, evenals de daarop betrekking hebbende Franse, Duitse en Italiaanse literatuur, die de auteur als documentatie heeft gebruikt. Het feit, de studenten en ook de practici in deze stof — die zo gemakkelijk een doolhof lijkt en het ook soms is — op zulke duidelijke en overzichtelijke wijze te hebben ingeleid, naast de ongetwijfeld nieuwe wijze van voorstelling, is de niet geringe verdienste van deze publicatie van de Zwitserse hoogleraar. Er bestaat, bij ons weten, noch in België, noch in Frankrijk of in Nederland, een werk, dat, qua opzet en inhoud, met dit van Du Pasquier kan vergeleken worden.

D. W.

Mr. D. VAN ECK: De Overmacht in het Staatsrecht. — Nijmegen- Utrecht, Dekker & Van de Vegt, N.V., 1947, 40 p.

De oorlog en de bezettingstijd hebben aanleiding gegeven tot uitzonderlijke feitelijke verhoudingen, die voornamelijk in het strafrecht het vraagstuk van de overmacht opnieuw acuut hebben gesteld.

In dit geschrift heeft Mr. Van Eck, die lector is aan de Katholieke Universiteit te Nijmegen, de beginselen, die het leerstuk van de overmacht naar Nederlands positief recht beheersen, opnieuw geformuleerd. Achtereenvolgens worden behandeld: 1. de omvang van het begrip overmacht; 2. de overmacht als noodtoestand; 3. de overmacht in enge zin, waarbij rekening werd gehouden met de rechtspraak van de Hoge Raad, de Bijzondere Gerechtshoven en de Bijzondere Raad van Cassatie.

A. S.

MEDEDELINGEN

BIJEENKOMST VAN DE INTERNATIONAL LAW ASSOCIATION TE PRAAG

Van 1 tot 6 September jl. werd het 42ste congres van de International Law Association te Praag gehouden. Het volgende congres zal plaats vinden te Brussel, in 1948.

Het artikel van Mr. Boelens in dit nummer behandelt de aangenomen ontwerp-overeenkomst ter zake van wetsconflicten bij de rechtspleging betreffende verkoop van roerende lichamelijke zaken.

Van dezelfde auteur zal later nog een bijdrage worden opgenomen over de rechtspleging in echtscheidingszaken en de erkenning van echtscheidingsvonnissen, eveneens een ontwerp-overeenkomst die door de International Law Association als «The Prague Convention» werd aanvaard.

ASSOCIATIES VAN ADVOCATEN

Na de Brusselse heeft thans de Luiker Tuchtraad beslist, dat associaties van advocaten — in onbeperkt aantal, waarbij de stagiaires niet uitgezonderd zijn — geoorloofd zijn op grond van de overweging, dat zij noch door het decreet van 1810, noch door de reglementen der Balie verboden zijn.

De Luiker Tuchtraad heeft evenwel een aantal voorschriften betreffende op te richten associaties van advocaten vastgesteld, waarvan de hiernavolgende de belangrijkste zijn:

Op het ogenblik van de tot standkoming der associatie moeten de leden ervan dit aan de Tuchtraad ter kennis brengen.

In het geval dat een der leden van de associatie een straf van schorsing oploopt, houdt de associatie van rechtswege op te bestaan.

Het wordt aan de leden van dergelijke associaties aanbevolen met bijzondere voorzichtigheid in deze te handelen en alle moeilijkheden van toepassing en uitvoering aan de Tuchtraad te onderwerpen.

DE HERVORMING VAN HET PROCESRECHT IN NEDERLAND

Op 9 September jl. werd door de Nederlandse Minister van Justitie, Mr. Van Maarseveen, een commissie geïnstalleerd die tot doel heeft: «richtsnoeren te ontwerpen voor de herziening van de civiele procedure, en in verband hiermede van de rechterlijke organisatie, teneinde een snellere en meer bevredigende procesgang te verkrijgen».

De commissie is samengesteld als volgt: voorzitter: Prof. Mr. T. J. Dorhout Mees, hoogleraar te Utrecht; leden: Mr. T. J. Boltjes, raadsheer in de Hoge Raad, Mr. J. A. L. M. Loeff, advocaat te Rotterdam en Mr. A. D. Belinfante, ambtenaar bij het directoraat-generaal voor Bijzondere Rechtspleging.

Het verslag van de Commissie Proceshervorming zal worden gepubliceerd, en eerst nadat de bevoegde kringen er van zullen hebben kennis genomen zal tot praktische uitwerking worden overgegaan.

In België bestaat eveneens nood aan een herziening van de burgerlijke procedure en aan een reorganisatie van de rechterlijke macht. Vóór de bezetting werden er door het «Studiecentrum voor de Hervorming van de Staat» merkwaardige verslagen in verband met de hervorming van het procesrecht gepubliceerd. Kan o.m. dit gepresteerde werk niet door een initiatief van onze justitieminister aan de vergetelheid ontrukkt worden?

A. S.

TIJDSCHRIFTEN

Nederlandsch Juristenblad. Alf. 33, 4 October 1947. — Mr. I. Van Creveld: Recente Rechtspraak betreffende cessie. — Mr. F. M. J. Jansen: De Grondwettigheid van gemeentelijke bibliotheekverordeningen. — Mr. E. W. Catz: International Law Association te Praag. — Notaris A. M. Vroom: Art. 33 van E 100.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-Ambt en Registratie. 4 October 1947, nr 4002. — Mr. P. W. Van der Ploeg: Levering van onroerend goed. — Mr. F. W. Van den Berg: De nieuwe Kinderwet.

Journal des Tribunaux, 3738, 5 October 1947. — M. H. Baart: Ordre social et structure conventionnelle. — J. Remon: La déchéance de nationalité.

Recueil Général de l'Enregistrement et du Notariat. Augustus-September 1947, nrs 18631-18633. — M. Donnay: Les articles 108 et 109 du Code des droits de succession.